

บทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่น
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
The Role of Local Community Leadership and Enhancing the
Good Quality of Life for Local People Based on the Philosophy of
Sufficiency Economy in Phrao District, Chiang Mai Province

สุคเขต สกุทอง¹
Sutkhet Sakunthong¹

Received: 13 April 2023; Revised: 21 April 2023; Accepted: 29 April 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มประชากรสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 400 คน เครื่องมือวิจัยใช้เป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสำหรับข้อเสนอแนะ บทบาทภาวะผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนควรต่อยอดสู่เป้าหมายในการสร้างชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้และให้ชุมชนมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและเสริมพลังให้กับชุมชนยึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: บทบาทภาวะผู้นำชุมชน; การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

¹ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; School of Administrative Studies Maejo University
Corresponding Author; E-mail: sutkhet_skt@yahoo.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the role of local community leadership and enhancing the quality of life of local people according to the philosophy of sufficiency economy in Phrao District, Chiang Mai Province; Enhancing good quality of life for local people according to the philosophy of sufficiency economy. is a quantitative research There were 400 random populations used in the research. The research tool was a questionnaire. And statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation.

The results showed that, The Role of Local Community Leadership and Enhancing the Good Quality of Life for Local People Based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Phrao District, Chiang Mai Province Considering the overall picture is at a high level. and factors that included sex, age, marital status, occupation, monthly income and duration of work There was a relationship between local community leadership roles and enhancing the quality of life for local people according to the philosophy of sufficiency economy. no difference the level of education was significantly different at the 0.05 level. and for suggestions the leadership role of each community should extend to the goal of building a strong community, which is a mechanism to drive a learning society and make the community ready to cope with changes and empower communities based on principles, philosophy of sufficiency economy.

Keyword: Community Leadership Roles; Enhancing the Quality of Life; Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิตรากฐานความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไปพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเรื่องความพอเพียง ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 แต่คนไทยไม่นำไปปฏิบัติเพราะยังไม่เห็นปัญหาทางเศรษฐกิจ จนกระทั่ง พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ย้ำเตือนสติคนไทยอีกครั้งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นเศรษฐกิจไทยก็ดีขึ้นและฟื้นตัวขึ้นตามลำดับ (พิทักษ์ อ่าพินธุ์, 2553) “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไป

ในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้พัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ชุมชนต้องเข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการพยายามหาวิธีการที่จะดำรงชีวิตอย่างสมดุลและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ ตามหลักพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบที่ชุมชนอาจได้รับจากกระแสโลกาภิวัตน์และผลจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้ชุมชนหันมาพึ่งพาตนเองมากขึ้น กล่าวได้ว่า “การพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงต้องเริ่มจากตัวผู้นำท้องถิ่น” ซึ่งมีทั้งผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการที่ได้รับการคัดเลือกหรือการเลือกตั้ง โดยมีตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ส่วนผู้นำแบบไม่เป็นทางการเกิดจากการที่ผู้นำมีความสัมพันธ์ร่วมกับประชาชนในชุมชน ในระยะเวลายาวนานจนทำให้เป็นที่ยอมรับ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน เป็นต้น ในการค้นหาสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ของผู้นำ ชุมชนจึงมีความจำเป็นต่อการรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต้องมีผู้นำที่มีคุณลักษณะที่ดี บุคลิกภาพที่เหมาะสม มีทักษะ ความรู้ มีสติ รู้จักฟัง รู้จักให้อภัย อยู่บนความพอประมาณ มีคุณธรรม ตลอดจนบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งแนวความคิดที่สามารถนำมาเป็นแนวทางดำรงตนบนพื้นฐานแห่งความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการรับผลกระทบ รวมถึงอาศัยความรอบรู้และตระหนักถึงคุณธรรม ลดการพึ่งพาจากภายนอก ได้แก่ แนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ กล่าวได้ว่า ผู้นำชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคนในท้องถิ่น และเป็นแกนนำพัฒนางาน (พรธณี หงส์พันธ์, 2556) ต้องเข้าใจในปรัชญาอย่างถ่องแท้เพื่อผลักดันแนวทางปฏิบัติเกิดการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และฐานทุนท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้บทบาทของผู้นำท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน เพราะแต่ละชุมชนนั้นมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งถ้าหากผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการเริ่มนำสิ่งต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์เข้ามาใช้ในชุมชนจะทำให้ชุมชนพัฒนาไปได้มากขึ้น (เกศสุดา โภคานิตย์ และ กีฬา หนูยศ, 2559) ควบคู่กับการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และฝึกฝนตนเองโดย

การนำความรู้ที่ฝังลึกภายในองค์กรหรือชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันทั้งในระดับองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และระดับประเทศ และเป็นการรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้นองค์กรหรือชุมชนต้องมีเครื่องมือที่เหมาะสม ที่จะสามารถอนุรักษ์ สืบสาน จัดการและพัฒนาภูมิปัญญาของตนเองให้ดำรงอยู่ได้ (จามรี พระสุนิล, 2563) ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างมากและสนับสนุนนโยบายที่จะสร้างความเจริญเข้าไปในชุมชนท้องถิ่นให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้เศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีความเข้มแข็งภายในชุมชนของตนเองซึ่งนโยบายต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำภายในชุมชนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลและกระตุ้นให้คนในชุมชนอยากที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนทั่วไปได้รับรู้โดยเฉพาะด้านการจัดการความรู้มีความสำคัญและจำเป็นต้องให้ความสำคัญและความน่าสนใจมากที่สุดซึ่งเป็นเครื่องมือจะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นและยังมีการสร้างงานเกิดรายได้แก่ชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

จังหวัดเชียงใหม่ มีหลายชุมชนเป็นต้นแบบที่เข้มแข็งที่ได้รื้อฟื้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มองค์กรประชาชนที่นำหลักปรัชญามาใช้ในการดำเนินชีวิต 9 กลุ่มด้วยกัน แต่มีเพียงหลายชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งอีกทั้งมีกลุ่มกิจกรรมอันหลากหลายทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาชุมชนโดยมีการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง ที่เน้นความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคมในชนบทโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้การรวมตัวของชุมชน มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนับสนุนกระบวนการสหกรณ์ที่เน้นการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้นำแนวทางการดำเนินกิจกรรมชุมชนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้และความพอเพียงที่แข็งแรงเพิ่มขึ้นในรูปของกลุ่มอาชีพ ชุมชนมีกิจกรรมของเศรษฐกิจชุมชนและมีเงินออมทรัพย์ในรูปกองทุนชุมชนให้สมาชิกกู้ยืมไปบรรเทาความเดือดร้อน จัดหาบริการขั้นพื้นฐานและสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกของชุมชน

จากความสำเร็จดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีมากน้อยเพียงใด ผู้นำชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันหรือไม่ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่น่าไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกส่วนปัจจัยบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดในการศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ มกราคม - ตุลาคม 2565 จำนวน 54,902 คน

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ ได้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) โดยได้กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ต่อความคลาดเคลื่อนที่ไม่เกินร้อยละ 5 โดยใช้สูตรคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทราบจากจำนวนประชากร (คน)

N = ขนาดของจำนวนประชากรทั้งหมด (คน)

e = ความคลาดเคลื่อนที่ใช้ในงานวิจัย (เปอร์เซ็นต์)

โดยกำหนดให้ $N = 54,902$ คน ค่า $e = 5\%$ เมื่อแทนค่าลงในสูตรจะได้ $n = 399.73$ ตัวอย่าง ดังการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านชุมชน 2) ข้อมูลด้านบทบาทของผู้นำชุมชนท้องถิ่น และ 3) ข้อมูลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่น

1) โดยเครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ทั้งความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้ค่าของ IOC

เฉลี่ยอยู่ที่ 0.70 ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้น วัดได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แต่ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้น วัดไม่ตรงการกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ควรปรับเปลี่ยนคำถาม (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2545)

2) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ ที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมาทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยทดลองใช้แบบสอบถามของนักท่งเที่ยวชาวไทย 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย แล้วนำแบบสอบถามแต่ละชุดมาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal consistency method) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้ข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (สุวิมล ติรกันนท์, 2549)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากกลุ่มประชาชน แจกแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่ จำนวน 400 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน คือ โดยใช้วิธีประมวลผลค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถิติในตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานด้านชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean)

2) ข้อมูลด้านบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981)

3) ใช้สถิติเชิงอนุมาน เพื่ออ้างอิงผลการทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างไปยังกลุ่มประชากร ดังนี้ ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะของประชากรกับบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยสถิติ t-Test สำหรับคุณลักษณะของประชากรที่แบ่งได้ 2 กลุ่ม และสถิติ F-test สำหรับประชากรที่แบ่งได้ 3 กลุ่มขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือความเชื่อมั่น 95

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งคณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 60.6 ส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 สถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 59.4 รายได้ส่วนใหญ่มากกว่า 25,000 บาท/เดือน จำนวน 162 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 39.9 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย จำนวน 277 คน คิดเป็นร้อยละ 68.2 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่มากกว่า 4 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8

ตอนที่ 2 บทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน พบว่า

รายการ	บทบาทของผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านความพอประมาณ	3.63	0.83	ระดับมาก
ด้านความมีเหตุผล	3.61	0.85	ระดับมาก
ด้านความมีภูมิคุ้มกัน	3.91	0.81	ระดับมาก
ด้านความรู้	3.70	0.72	ระดับมาก
ด้านคุณธรรม	3.67	0.74	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	3.70	0.55	ระดับมาก

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมของบทบาทของผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความมีภูมิคุ้มกัน (\bar{X} = 3.91) ด้านความรู้ (\bar{X} = 3.70) ด้านคุณธรรม (\bar{X} = 3.67) ด้านความพอประมาณ (\bar{X} = 3.63) และด้านความมีเหตุผล (\bar{X} = 3.61)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกส่วนปัจจัยบุคคล ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

รายการตัวแปร	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	√	-
อายุ	√	-
สถานภาพสมรส	√	-
ระดับการศึกษา	-	√
อาชีพ	√	-
รายได้	√	-
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	√	-

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกส่วนปัจจัยบุคคล ผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงานกับบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลตามกรอบงานวิจัยประกอบด้วยดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า บทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นในแต่ละด้านให้คนในท้องถิ่นยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ด้านความรอบรู้ ด้านคุณธรรม ในแต่ละข้อโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานของอัจฉรา เมฆสุวรรณ (2558) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการขับเคลื่อนไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านแม่ฮาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า บทบาทของภาวะผู้นำ

ต้องเป็นผู้ดำเนินงานเชิงรุก มีวิสัยทัศน์ ทักษะ ประสบการณ์ และสามารถจูงใจ โน้มน้าวสมาชิกกลุ่ม ให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบ เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน ร่วมกัน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการเรียนรู้และยอมรับในตัวของผู้นำกลุ่มร่วมวางแผนกลยุทธ์ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมบำรุงรักษา เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นความมีศรัทธา ความไว้วางใจและการยอมรับในตัวของผู้นำกลุ่ม ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปาณิศรา แสงสุวรรณ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการรับมือวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษาตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวก ความเป็นอยู่ ความสงบสุข และความปลอดภัยของประชาชนในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวินิจ ฝาเจริญและคณะ (2565) ศึกษาเรื่องบทบาทผู้นำชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้นำชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทั้งบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม บทบาทดังกล่าว สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงาน ปัญหายาเสพติด รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มสามารถสร้างอาชีพและเกิดรายได้ในชุมชน โดยการให้ชุมชนตัดสินใจแก้ไขปัญหาและจัดการกับปัญหาด้วยพลังของคนในชุมชน ตลอดจนบทบาทการอนุรักษ์และส่งเสริมสนับสนุนโดยการให้คุณค่าและความสำคัญกับหลักปฏิบัติ ศาสนกิจและวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งสะท้อนออกในด้านภาษา ศาสนา การแต่งกาย และกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ ฝาสุก และวัชระ ชาติมนตรี (2565) ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า บทบาทผู้นำชุมชนที่มีต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัยในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและความรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทุกด้านมีระดับมากทุกข้อ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกส่วนปัจจัยบุคคล 7 ปัจจัยเท่านั้น คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมีทัศนคติต่อบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านระดับการศึกษา นั้นไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุผลดังนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญปวี อินทะโรและคณะ (2565) บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการโรคระบาดโควิด-19 กรณีศึกษา บ้านท่าสะทอน ตำบลทุ่งหมอ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า ตัวแปรมีเพศ อายุ อาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนระดับการศึกษาและรายได้ ไม่พบความแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ ฝาสุก และวัชระ ชาติมนตรี (2565) ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสนาม

ชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล สนามชัย ที่มีเพศ อายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผู้นำชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ พื้นที่หมู่บ้านที่อาศัยและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ มีความคิดเห็นต่อผู้นำชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาและการอภิปรายผลมาทั้งหมด จะเห็นว่าบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอฟั่ว จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม เมื่อพิจารณาและสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนส่วนใหญ่ได้มีทัศนคติต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทั้งบทบาทด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม บทบาทดังกล่าว สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงาน ปัญหาสุขภาพจิต รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มสามารถสร้างอาชีพและเกิดรายได้ในชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปได้ว่าบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอฟั่ว จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ทั้งด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม ซึ่งผลค่าเฉลี่ยทุกข้ออยู่ในระดับมาก ส่วนสำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติต่อบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนระดับการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการขับเคลื่อนกระบวนการเสริมคุณค่าบทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

บทบาทภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม นี่คือการจัดการความรู้ของผู้นำชุมชนที่นำชุมชนไปสู่การจัดการที่ยั่งยืนที่ยึดตามเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนควรต่อยอดสู่เป้าหมายในการสร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้และให้ชุมชนมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและเสริมพลังให้กับชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้รัฐบาลต้องบูรณาการการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ทักษะ อบรมให้กับชุมชนผ่านหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น

พัฒนาชุมชนจังหวัด สถาบันการศึกษา เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือพัฒนาต่อเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล หรือสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ควบคู่กับการใช้สถิตินำมาปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงในการวิจัยครั้งต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำชุมชนท้องถิ่นสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมากขึ้นเช่น ศักยภาพผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของประชาชน เพื่อสามารถนำผลวิจัยให้ชุมชนสร้างความเข้มแข็งได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *รายงานประจำปี 2561 กรมการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- เกศสุตา โภคานิตย์ และกวีฬา หนูยศ. (2559). บทบาทผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(ฉบับพิเศษ), 66-76.
- จามรี พระสุนิล. (2563). การจัดการความรู้ทุนชุมชนเพื่อการส่งเสริมการจัดการที่ยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 37(1), 60-79.
- ฐาปณี อินทะโรและคณะ. (2565). บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการโรคระบาดโควิด-19 กรณีศึกษาบ้านท่าสะท้อน ตำบลทุ่งหมอ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 3(1), 30-46.
- ปาณิสสา แสงสุวรรณ และคณะ. (2565). บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการรับมือวิกฤติโรคระบาด COVID-19 กรณีศึกษาตำบลทุ่งคาโงก อำเภอเมือง จังหวัดพังงา. *วารสารสังคมศาสตร์ และศาสตร์ร่วมสมัย*, 3(2), 13-28.
- พรรณี หงส์พันธ์. (2556). การจัดรูปแบบยุทธวิธีในการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับการประណอมข้อพิพาทในเขตจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 32(3), 188-203.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทักษ์ อำพันธ์. (2553). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

- วินิจ ฝาเจริญ และคณะ. (2565). บทบาทผู้นำชุมชนท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโป่งกุ่ม ตำบลป่าเมี่ยง อำเภออดอยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 3(2),1-12.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุชาติ ผาสุก และ วัชระ ชาติมนตรี. (2565). ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่มีต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 3(1), 21-29.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2549). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่ปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา เมฆสุวรรณ. (2558). บทบาทของภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการขับเคลื่อนไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านแม่ฮาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. *สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 21(3), 20-31.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. New jersey: Prentice-Hall.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper & Row.